

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDNING FÖR TRÄDGÅRDSODLARE.

N: 1.

Januari 1868.

7:de årg.

Af denna tidning, som uteslutande sysselsätter sig med till trädgårdsodlingen hörande ämnen och i hvilken Svenska trädgårdsföreningen, Stockholms gartnersällskap och Upsala trädgårdssällskap offentliggöra sina förhandlingar, utkommer ett nummer i hvarje månad. — Prenumerationspriset är för helt år, såväl å postkontoren och i bokhandeln, som hos redaktionen *Två riksdaler riksmünt.* — Bref adresseras till *Redaktionen af Tidning för trädgårdsodlare, Stockholm & Experimentalfältet.*

Anmälan.

Tidning för trädgårdsodlare, som nu fortgått i 6 år och rönt en ständigt stigande uppmuntran, anmäles härmed vördsamt till förnyad prenumeration för den sjunde årgången, som med detta nummer tager sin början. Tidningen utkommer liksom hittills med ett nummer om ett helark vid eller före början af hvarje månad och kommer fortfarande att söka verka för samma allmännyttiga mål som hittills, nämligen befrämjande af trädgårdsodling bland alla samhällsklasser. Den kommer derföre att endast innehålla sådant, som dels är af direkt praktiskt gagn i trädgårdsväg under våra nordliga klimatförhållanden, dels i andra afseenden kan vara af intresse för trädgårdsvännen och trädgårdsodlaren.

Samma personer som hittills bidragit till tidningens innehåll hafva fortfarande lofvat sin medverkan och särskildt äro vi lofvade en afhandling öfver fruktdrifning — nämligen drifning af vin, persikor o. d. — af en bland vårt lands i detta afseende mest kompetente personer och derjemte komma Svenska trädgårdsföreningen, Stockholms gartnersällskap och Upsala trädgårdssällskap att i denna tidning meddela det af sina förhandlingar som förtjenar offentliggöras.

På fleres af våra resp. prenumeranters begäran kommer i denna årgång att af samma författare, som förut skrifvit om ettåriga blomsterväxter, inflyta en serie artiklar om odlingen af två- och fleråriga prydnadsväxter för fritt land, dock sammanförda i särskilda grupper, sålunda att det hela, utan att inskränkning på fullständighetens bekostnad derföre behöfver ske, kan inrymmas inom så ringa omfång som möjligt, och sker början uti detta nummer med liljeväxterna. Samma författare, som i förra årgången skref minneslista för blomsterodlare, kommer att i denna årgång äfven meddela en sådan, men derjemte kommer att af annan hand införas en minneslista rörande göromåten inom köks- och fruktträdgården och komma således båda dessa minneslistor tillsammans att bilda en fullständig minneslista för trädgårdsodlare. Vi hoppas således att alla, som i någon mån egnat sig åt trädgårdsodling, skola hvar för sig i den nu började årgången finna några nyttiga upplysningar.

Insända uppsatser och meddelanden mottagas tacksamt och införas så snart utrymme det medgifver, och taga vi oss friheten erinra om, hvad vi flera gånger förut yttrat, att ingen bör, derföre att han icke tilltror sig att skrifva språket regelrätt, låta afhålla sig från att meddela sina erfarenheter.

Prenumeration mottages å alla rikets postanstalter och hos samtliga herrar bokhandlare; äfven kunna prenumerationsmedlen insändas direkte till redaktionen. Priset för hela årgången är, såväl å postkontoren och i bokhandeln som hos redaktionen, **två riksdaler riksmünt.**

Stockholm i november 1867.

Redaktionen.

Redaktionen anhåller få fästa uppmärksamheten på denna tidskrifts lämplighet för sockenbiblioteken.

Af andra, tredje, fjerde, femte och sjette årgångarna finnas ännu några kompletta exemplar att tillgå till samma pris, nämligen 2 rdr rmt pr årgång, och kunna de erhållas såväl genom postkontoren och i bokhandeln som hos redaktionen.

Obs. Hos herrar tidningsredaktörer anhålles, att de, af välvilja för trädgårdsodlingen, ville hafva godheten i sina blad intaga ofvaustående anmälan eller någon del deraf, samt om möjligt äfven anmäla hvarje utkommande nummer, och skall, så vidt vi derom erhålla kännedom, årgången, i den mån den utkommer, såsom ersättning tacksamt öfversändas.

Om två- och fleråriga prydnadsväxter för fritt land.

Af G. L—n.

1. Liljeväxter.

Blomsterodlaren indelar liljeväxterna i två grupper, nämligen: *a* släkten, som bilda lökar, och *b* sådana, som ej bilda lökar utan hafva köttiga eller s. k. knölrötter.

Till den första gruppen höra de egentliga liljorna (*Lilium*), tulpanerna (*Tulipa*), och kejsarsarkronan (*Fritillaria*); till den senare: hundtanden (*Erythronium*), Funkian (*Funkia*) och dagliljan (*Hemerocallis*).

De egentliga liljorna äro utan tvifvel näst törnrosorna de mest omtäckta af alla frilands-

blommor. Många bland dem hafva i århundraden varit odlade och komma väl aldrig att, som man säger, gå ur modet. De flesta hafva till hemland mellersta och södra Europa, Kina, Japan, Nepal och norra Amerika; hos oss förekommer ingen sort vild, men den vanliga s. k. brandgula liljan (*L. bulbiferum*) och Kroll-liljan (*L. Martagon*) förekomma här och der förvildade i gamla parker.

Liljornas kultur är ej förbunden med några svårigheter; de flesta af de nu odlade arterna uthärda vintrarne på kalljord åtminstone i södra

och mellersta delen af vårt land. I stränga vintrar är dock en torr betäckning nödvändig, isynnerhet för de från Japan och Nepal härstammande arterna. Alla fordra soliga, men likväl något fuktiga, ställen samt en djupt arbetad, fin och kraftig jordmån, blandad med $\frac{1}{2}$ sand. Rätta omplanteringstiden är då blad och stänglar vissnat; lökarne upptagas då försigtigt, befrias från sidolökar och utplanteras genast åter, antingen på det ställe der de förut stått, i hvilket fall man påför gammal, väl multnad kogödsel, eller ock, hvilket är bättre, på ett nytt ställe, 3, 4 å 5 tum djupt och 6, 8 å 10 tum från hvarandra, alltefter lökarnes storlek. De böra ej, såsom tulpaner, omplanteras hvarje år, utan kunna stå orubbade så länge de växa och blomma bra om de ej allt för mycket förökats sig genom sidolökar.

Åtskilliga sorter, såsom: *L. candidum* (hvita liljan), *L. bulbiferum* m. fl. låta rätt väl drifva sig till tidig blomning. För detta ändamål upptagas lökarne sedan stänglarne vissnat och planteras uti 10 å 12 tum djupa, 7 å 8 tum vida krukor, försedda med god drainering. Efter planteringen nedgrävas krukorna i en sandbädd, som vid inträffande frost betäckes med löf. Mot

slutet af januari eller början af februari kunna de inflyttas i ett växthus med + 5—6°, sedan de börjat växa ökas värmen till + 12 å 15. Ju mera sol de få, desto vackrare blifva de, och frisk luft är nödvändig, emedan de eljest genast angripas af bladlöss.

Liljorna förökas vanligast genom sidolökar, som de flesta sorterna bilda i tillräckligt antal. Vid omplanteringen skiljas de från moderlökarne och planteras på en särskild säng med fin, djup och närande jord. Hos några arter, t. ex. *L. tigrinum*, sitta små lökar i bladvinklarna, hvilka om hösten kunna aftagas och utplanteras. Förökningen genom frö och lökfjäll går långsammare och torde ej heller — så intressant det ock kunde vara, att på detta sätt föröka dem — vara så särdeles praktiskt i vårt hårda klimat.

De hos oss på fritt land vanligast förekommande liljesorter äro: *L. atrosanguineum* från Japan, med stora, mörkröda blommor; *L. Brownii* (*L. japonicum*) äfvenledes från Japan, med stora, hvita, utvändigt rödaktiga blommor. Löken är liten och bräcklig och måste planteras på högländta ställen samt om vintern betäckas. *L. Bulbiferum*, brandgul lilja.

(Forts.)

Något om qvinnan såsom trädgårdsodlare.

(Svar på frågan n:o 9.)

Till följe af redaktionens uppmaning till allmänheten i nr 9 sid. 78 förra året, att egna uppmärksamheten åt de frågor som framställas eller framställts, vill jag härmed yttra några ord i anledning af en fråga som för ett par år sedan framställdes, men som allt hitintills förblifvit obesvarad.

I fjerde eller 1865 års årgång sid. 53 af Tidning för trädgårdsodlare förekommer nämligen en fråga, som på det högsta intresserar mig, och som, strax det nummer hvari den förekommer utkom, tilldrog sig min uppmärksamhet, ehuru jag hoppades att någon mera kompetent skulle afge något yttrande i anledning af densamma; men då nu detta icke skett, vill jag yttra några ord i ämnet. Som på en tid af öfver 2 år den nämnda frågan hunnit falla många ur minnet och det dessutom möjligen gifves många som nu läsa trädgårdstidningen hvilka icke läste den då, torde det vara skäl att här intaga den nämnda frågan med dess motivering. Den följer derföre här och lyder sålunda: »Då ett hinder för trädgårdsodlingens allmänare bedrivande hos mindre förmögna jordinnehafvare utan tvifvel förefinnes deri, att det för sådana är för kostsamt att underhålla trädgårdsmästare för trädgårdens skötande och då trädgårdsodlingen utan att det finnes en för trädgården särskildt anställd person lemna jemnerliga resultat, så har ins. trott, i likhet med hvad i denna tidning förut blifvit framställt, att det skulle vara af mycken fördel att använda

fruntimmer till skötandet af mindre trädgårdar, enär ett fruntimmer är billigare och kan på mellantider sysselsättas med handarbeten. Ins. som ånyo önskar bringa detta ämne på tal, frågar derföre: *hvad är orsaken till att det flera gånger väckta förslaget, att använda fruntimmer till skötande af mindre trädgårdar, ännu icke börjat komma till utförande och huru borde man lämpligast tillvägagå för att få detta i gång?* —nd.»

I inledningen till frågan har ins. själf nöjaktigt angifvit skälet hvarföre han önskar att fruntimmer skola användas till skötande af mindre trädgårdar, men i afseende på orsaken hvarför detta icke eger rum, torde kunna sägas att detta blott härrör af gammal vana, enär det hitills icke varit brukligt att antaga en qvinsperson för skötande af en trädgård, och ensamt vanan eller rättare ovanan anser jag i detta liksom i många andra fall vara den som lägger hinder i vägen; ty att fruntimmer skulle vara olämpliga till dylika arbeten lär ingen kunna påstå, ty vore detta fallet, skulde icke trädgårdsodlarna i Stockholm och flerstädes använda qvinliga arbetare i ofta nog öfvervägande antal. För min del anser jag fruntimmer i hög grad lämpliga för trädgårdsgöromål och att förestå anspråklösare trädgårdar. Första villkoret vore emellertid att fruntimmer som önskade egna sig åt trädgårdsodling hade tillfälle att lära sig detta yrke, ty något annat verkligt hinder för användande af qvinliga trädgårdsodlare finnes för närvarande ej, än brist på tillfälle för

fruntimmer, att få lära sig trädgårdsskötsel, men detta hinder skulle dock lätt — och utan alla slags anslag *) — kunna afhjelpas om allmänhetens uppmärksamhet blott kommer att riktas åt det hållet, ty blefve blott intresset väckt för saken, skulle nog många egare af större trädgårdar använda ständiga qvinliga arbetare i sina trädgårdar, men derjemte skulle vid de trädgårdsskolor som förefinnas inom landet platser beredas åt qvinliga elever, hvarest de efter att några år biträdt i någon större trädgård i landsorten, ytterligare kunde utbilda sig. För flertalet skulle dock sannolikt en 2- eller 3-årig kurs i en större landsträdgård vara nog för att de sedan skulle kunna sköta en anspråklösare plats på egen hand.

Men utom dessa åtgärder för bildande af qvinliga trädgårdsodlare, bordelandsbygdens qvinliga befolkning allmänt bibringas så mycken kunskap i trädgårdsodling, att de kunde sköta den för ett mindre hushåll nödvändiga husbehofs-trädgården och — hvarför icke — derjemte meddelas någon insigt i trädplantering. Denna enklare trädgårdsskötsel skulle lättast kunna inhämtas genom undervisning i ämnet vid folkskolorna, och man har äfven redan, hvilket är ett glädjande förhållande, börjat beträda denna väg. Det fordras således blott att man allmänt och med mera allvar än hittills fortgår på den beträdda vägen för att nå målet. Hur mången husmor sköter icke redan nu sin lilla husbehofs-trädgård och huru önskligt vore det ej, att detta förhål-

*) Jag måste tillstå att jag alldeles icke är vän af anslag af statsmedel till likt och olik. Ovanan hos oss att jemt och ständigt för allt möjligt vilja anlita statens understöd för snart sagt allting ämner jag vara onödig. *Förf:s Anm.*

lande blefve en allmänt utbredd sed. Blefve sålunda sinne för och kunskap i trädgårdsskötsel allmän bland landsbygdens äfven qvinliga befolkning — jag förutsätter naturligtvis att undervisning i detta ämne meddelades i folkskolan äfven åt den uppväxande manliga befolkningen — så skulle det nog icke dröja länge innan hvarje äfven det minsta ställe egde sin husbehofs-trädgård med sina grönsaksland, sina frukt-träd och bärbuskar och äfven litet blommor.

Då det icke lär kunna bestridas att qvinnans inflytande på det uppväxande släktet är af djupt ingripande art, skall man säkert medge att en moder med sinne för trädgårdsodling, med öppen blick för växtverldens skönhet och den oändliga vishet och godhet skaparen röjer i alla sina verk, äfven skulle i någon mån öfverföra dessa egenskaper på sina barn. Trädgårdsodlingen bär föröfrigt i flera afseenden så mycken välsignelse, så mycken ren njutning i sitt sköte, att den i sanning förtjenar att omhuldas för att bli hemmastadd öfverallt, ty utom det att den lemna högst värdefulla bidrag till hushållet af grönsaker, frukter, sylter, safter, viner m. m. af flerahanda slag, har den förmåga att göra hemmet inbjudande och kärt och bidrager sålunda till hembrefnad och förnöjsamhet med sin lott, och för den som är nöjd med sin lott, som älskar sitt hem, ligger fosterlandskärleken och alla medborgerliga dygder nära till hands. Jag tror derföre att det icke är för mycket sagt om man påstår att trädgårdsodlingens nytta såväl i ekonomiskt som sedligt hänseende icke kan för högt uppskattas och att det sålunda vore väl värdt att söka uppfostra äfven svenska qvinnan till trädgårdsodlare. *C. M. B—n.*

Genmäle.

I slutet af september 1867 inkom till redaktionen af »Göteborgs och Bohusläns Hushållnings-Sällskaps kvartalsskrif» ett anonymt bref, under tecknad P., innehållande ordagrant de uti »Tidning för trädgårdsodlare» intagne »Några ord i anledning af en artikel om fruktträdsskötsel» etc.

Emedan kvartalsskriften utkommer den första dagen i hvarje kvartal, har dess redaktion icke ens kunnat tillkännagifva brefvets emottagande, mycket mindre detsamma intaga eller besvara.

I trots af detta, som P. måste ha reda på, har densamma insändt sina anmärkningar till trädgårdstidningens redaktion; redaktionen har intagit desamma, utan att förut derom korrespondera med kvartalsskriften redaktion. Båda delarna tyckas således icke känna till bruket i skrifställare — resp. tidningsredaktionsverlden *).

*) Det der bruket O. H. talar om känna vi verkligen icke, men tro icke heller att något sådant bruk existerar, att vi skulle nödgas fråga en annan tidskrifts redaktion hvad vi få lof att intaga i vår tidskrift. Att P. skickade sin uppsats till två tidskrifter, kunde vi icke veta, då han icke upplyste oss derom. *Red.*

Vi anhålla dock om plats uti Tidning för trädgårdsodlare för ett svar på »några ord» etc. Vi tillåta oss dock fortfarande begagna det författare-vi som P. så mycket klandrar.

Fastän det för oss är ett mycket otacksamt göra att strida med en ej namngifven motståndare, så tro vi oss dock ej böra undandraga oss detta, i förevarande fall, mera obehagliga än svåra värf.

För att möta, i första rummet, den anmärkningen, att vi »skära hela rikets innebyggare öfver en kam», bedja vi P. att läsa 3:de satsen i vår artikel, sid. 23. »Vi tala här icke om de få undantagen, de tunnådda egendommar, der egarne med förkärlek vinnlagt sig om bättre frukt-sorters införande, om användande af nutidens bättre erfarenhetsrön med afseende på fruktträdens skötsel» etc.

Möjligt att P. hörer till dessa få undantag — så mycket bättre för honom! — Det säkra är, att han, med föga berömvärd egenkärlek, icke tyckes ha sett, hurudant fruktträdgårdarnas tillstånd är i allmänhet, hos allmogen i synnerhet.

Han skulle då icke kunna bestrida vårt påstående, att fruktträden skötas mycket, mycket illa!

Det må vara lätt att tillvita en annan att ensam anse sig för klok. Hvarföre har då P. icke för länge sedan uppträdt såsom ett slags vägvisare på fruktträdsskötselns område? Vi anse att en sådan behöfves, t. o. m. om de välskötta fruktträdgårdarna vore, enligt P:s åsigt, regeln och icke, efter hvad vi varit i tillfälle att se, undantagen. —

P. anser det för en verklig förtjenst hos plantören, att blott sällan sätta störrar till nyplanterade träd! Vi älska tro, att ondska har förledt honom att nedskrifva dessa ord; en människa med sundt förnuft skall väl medgifva, att äfven i de lugnaste lägen stormar förekomma som hindra det nyplanterade trädet, som icke på något vis fasthålls, att rotfästa sig. — Vi hafva ingenting att säga om ett så hufvudlöst angrepp, än att vi i vår artikel försummat att nämna, det man i blåsigt läge bör fästa trädet på *trenne* störrar i stället för blott på en.

P. frågar, om icke dvärgträd kunna odlas i kronform? Vi svara: jo visst! Äfven en dvergyramid är ett kronträd, emedan en pyramids hela förgrening är dess *krona*, lika godt om den är bildad på en 5–10 fot hög stam eller utan någon stam alls. Denna »åtskiljning» har således icke behöfts, så mycket mindre, som af vår framställning af reglorna för kronans beskärning synes, att vi önska få äfven stamträdets krona i möjligaste måtto pyramidformig.

Vi plantera i dåligt läge dvärgträd, visserligen! Dvärgträd kräfvä större omsorg än stamträd; i dåligt läge kan endast då en lönande växtlighet åstadkommas, när större omsorg användes; stamträd skulle, i trots af all omsorg, ej trivas; derföre plantera vi, författaren, dvärgträd och tro gerna, att P. planterar sådana »mycket litet», troligen derföre, att han icke förstår att sköta dem!

Om P. vill tala om fruktträdsskötselns *vetenskapliga* grunder, råda vi honom att först sysselsätta sig litet med växtanatomen och växtfysiologien. Vi förorda för sådant ändamål en liten bok för skolungdomen: »F. W. Areschoug. Botanikens Elementer, Lund, 1863.» I denna bok läses sid 4. »Birötterna utveckla sig från stammens eller bladets kärknippen och genomtränga barklagret, af hvilket en del ofta blir qvarsittande på rotspetsen och bildar ett slags mössa.» Och sid. 7: »De yttersta spetsarna af rotens grenar hafva blifvit kallade rotsvampar (spongiolae radicales).» Här af synes, att spongiolae rad. äfven kallas mössor, och bedja vi fördenskull P. att icke med speord förfölja uttryck som han icke förstår, fastän eller emedan de begagnas af vetenskapens auktoriteter. — Då P. icke synes hafva en aning om växternas enklaste organer, så bestrida vi honom all rättighet till talan om vetenskapens läror. — Vi medgifva dock, att vi icke räkna honom till de »nyare tidens teoretici» vi omtalat sid. 35 i vår uppsats, men väl lik

dem som utan eftertanke, utan observationsförmåga efterapa, hvad dessa säga eller skriva!

Emedan P. grundar sin anmärkning mot höstplanteringen på, hvad han kallar, vetenskapen, han deremot ej bringar några fakta mot våra, så förfaller denna hans anmärkning helt och hållet.

Om P. icke planterar »högstammiga träd», så bevisar detta icke, att ej andra personer göra det med framgång. En känd motståndare till sådana träd, signat. E. L., berättar i denna tidnings oktoberhäfte om »Trädgårdsodlingen vid Noor» nära Stockholm—Upsalabanan. »Här utplanteras fruktträden på åkerfälten och de uppdragas med tämligen höga stammar, hvilket kan vara fördelaktigt i fall fälten hvar på de planteras stundom skola användas till kreatursbete *)». Men om plantering af tämligen höga stammar kan vara fördelaktigt på betesfält mellan Stockholm och Upsala, så torde vi hafva rätt uti att rekommendera sådana äfven för köksträdgårdarna inom Bohuslän, i godt läge, naturligtvis!

P. kallar det ett orimligt påstående, att fruktträd skulle kunna odlas så långt som skogsträd ännu trivas och säger att vi må vara öfvertygade om, att, fastän vidsträckta skogar ännu finnes långt norr om Haparanda, fruktträdsodling der icke lyckas. — P. önskar ögonskenligen att vi skola tro honom på hans ord, fastän han icke upplyser om, huruvida han har försökt och misslyckats med fruktträdsodling deruppe.

Vi hafva hufvudsakligen skrivit för Bohuslän; vi känna icke af egen åskådning, huru det är ställt med något slags odling i Norrbottens län. Men vi veta genom O. Eneroth att fruktträd ännu förekomma vid Skellefteå, nära 65° n. br. — Vore det då verkligen så orimligt att försöka — vi hafva dock ingalunda förordat detta — med fruktträdsodling ännu en grad nordligare eller vid Haparanda?

Om P. med »en annan känd och värderad svensk författare» menar nämnde O. Eneroth, hvilken vi, enligt P:s åsigt, tagit till förebild, så smickrar han allt för mycket, då han säger, att vårt skrifsätt liknar hans. Vi visa dylik ironi energiskt tillbaka, på samma gång vi tillstå, att vi äro denna författare oändligen mycken tack skyldige, emedan densamma under 10 års tid ledt oss på den väg vi inslagit och fortfarande ämna att gå, utan att dock vilja flyga högre än herr Eneroth eller högre än »vingarna bära». Vi bedja P. att än en gång läsa vår uppsats, der vi till slut (sid. 52) skrivit: »vi underordna oss dock gerna denna auktoritet (O. Eneroth) som vunnit så allmänt erkännande.»

*) Vi bedja få erinra om att E. L. icke sagt att det är fördelaktigt, utan att det *kan* etc., hvadan det citerade anförandet innefattar, icke en rekommendation utan blott ett medgivande, att det med afseende på det särskildt nämnda fallet kunde ha sin fördel, att plantera högstammiga fruktträd, men detta innebär icke något medgivande att det äfven är fördelaktigt i andra afseenden. Detta synes ock, om man läser E. L:s yttrande litet längre ned på samma sida (sid. 99 i det återopade numret).
Red.

Slutligen försäkra vi P. att, ifall han vill öfvertaga vårt, det må han vara öfvertygad om, ganska mödosamma kall såsom lärare i frukt-trädsodling, hvilket kall vi, med mer och mindre framgång, hafva skött under mer än 8 års tid och hos nära 500 elever, sedan vi förut längre än 18 år

varit praktisk trädgårdsodlare, — att, säga vi, ifall P. vill öfvertaga vårt lärarekall, han kan vara säker på, att vi ingalunda skola med hån förfölja det »vi» han troligen då kommer att begagna lika med nästan alla andra författare.

O. H.

Frågor framställda till allmänt besvarande.

13. Som en efter förhållandena klokt lämpad trädgårdsodling i den höga nordnorden säkert skulle i sin mån kraftigt bidra till förekommande af brist på näringsämnen bland dessa trakteres befolkning, så frågas: huru borde man lämpligast tillvägagå för att få trädgårdsodling allmänt införd i våra norr-ländska provinser? — Under det att en allmän klagan genljuder kring hela vårt land, ja hela vår verldsdel, att nöden är stor i Norrland, att säden frusit bort, att potatisen blifvit totalt förstörd af frosten, läser man med ytterlig öfver-raskning i herr professor Anderssons högst intressanta redogörelse för Sveriges deltagande uti hortikulturutställningen i Paris, att vackra träd-gårdsalster sändts från Norrland och att bidrag erhållits till och med från Qvickjock i Luleå lapp-mark på 69:de breddgraden och vid 1000 fots höjd öfver hafvet. Ligger icke häri en fingervisning som är tydlig nog, hvad man borde odla i den höga nordnorden. Hvarför envisas att vilja odla säd och potatis, der hvarest det ständigt är att be-fara att dessa växter skola frysa bort och oftast göra det? Morötter, palsternackor, rödbetor, kål-rötter, lök och många andra växter frysa icke bort vid första frost, såsom sädeslagen och pota-tisen, och der gräs kan växa och följaktligen lada-gårdsskötsel och kreatursafvel kunna bedrivas och der således utan tvifvel derjemte ett betydligt

antal matnyttiga trädgårdsväxter kunna fort-komma, borde sannerligen icke befolkningen be-höfva svälta, om tillräcklig insigt, omtänksamhet och idoghet förefunnos. Har man kött, smör, mjölk, ost och köksväxter af hvarjehanda slag, behöfver man i sanning icke svälta, och för sådant man kunde afyttra af annat, skulle man nog kunna erhålla sitt behof af spanmål till bröd. Det vore emellertid, hvad nu trädgårdsodlingen särskildt angår, i första rummet de köksväxter, hvilka med framgång kunna odlas i den höga nordnorden, hvars odling skulle befrämjas, men det borde enligt min tanke icke stanna dervid. Bärsorterna hall-lon, vinbär, krusbär och smultron af de bättre slagen skulle utan tvifvel med god skötsel äfven i den höga nordnorden lemna riklig skörd, och om än-skönt naturen försett dessa trakter med de för-träffliga åkerbären, samt lingon och blåbär, kan man dock aldrig få för mycket af dylika produk-ter, helst om man lärde sig att tillgodogöra sig deraf på bästa sätt till dagligt bruk i hushållet. Jag älskar derföre tro att trädgårdsskötseln skulle kunna ganska mycket bidra i flera hänseenden till trefnad och välbefinnande äfven i den hög-sta nordnorden och önskar gerna höra andras tankar derom, samt om det lämpligast ansedda sättet att få trädgårdsodling allmänt i gång i dessa trakter.

Trädgårdsvän.

Minneslista för trädgårdsodlare i januari 1868 *).

Köksvärtodlingen. I denna månad har man icke mycket växtodlingen direkt berörande ar-beten att verkställa i köksträdgården, men så mycket mer af förberedande åtgärder. Krasse (Lepidium) och bladsallat eller laktuk, sås dock i lådor som ställas i växthus eller å annan ljus och någon varm plats för att ha tillgång deraf under vintern. Köksväxterna som förvaras i kallare genomses och putsas, de köksväxtfrön som möj-ligen blifvit insamlade rengöras, man tecknar sig till minnes, hvad man har, för att sedan veta hvad som behöfver anskaffas. Strö framköres till bänkplatsen och utredes på densamma efterhand som det samlar sig vid stallet, så att det icke blir lemnadt att ligga derstädes, brinna ihop och

bli odugligt. Mot slutet af månaden kan man börja lägga drifbänkar och är en s. k. melonkur, d. v. s. en liten drifbänk för blott ett fönster för uppdragandet af tidiga melonplantor, vanli-gen det första som anlägges. Potatis ämnad till drifning intages i ett växthus eller annat varmt, ljusst rum och utbredes på en hylla e. d., så att hvarje potatis är utsatt för dagsljuset, för att utgro innan den sedan antingen i nästa månad eller i mars utlägges på bänk.

Medan man nu har ledighet från yttre ar-beten förfärdigas ny och lagas gammal redskap. Glas insättes i drifbänksfönsterna der sådant möj-ligen felar, hvarjemte sjelfva fönsterbågarne må-las. Har man sorgfälligt målat i sjelfva falsarne

*) Som det i denna årgång kommer att för hvarje månad omfattar köksväxt- och fruktodlingen blifvit kallad *minneslista för trädgårdsodlare* och den som afhandlar blomsterodlingen *minneslista för blomsterodlare*. Ehuru visserligen dessa benämningar icke kunna anses vara fullt rigtiga, enär blomsterod-ling äfven innefattas under begreppet trädgårdsodling och de båda trädgårdsodlare, hafva vi dock, för att fullt tydligt skilja de resp. författarnes minneslistor från hvarandra, bibehållit de rubriker som de sjelfva gifvit dem.

meddelas tvenne minneslistor af olika författare, så har den som afhandlar blomsterodlingen och den som afhandlar trädgårdsodlingen således blott tillsammans bilda en minneslista för författarnes minneslistor från hvarandra, bibehållit de rubriker som

Redaktionen.

innan glaset från början blef insatt och sedan stryker träet med oljefärg hvart, eller åtminstone hvartannat år, stå sig fönsterna betydligt längre än hvad detta eljest blir fallet. Vidare hemförskaffas nu ärtspröt eller ärtris och bönstör o. d. som framdeles kommer att behövas. Vid passande väderlek hemköres sand till gångarne. Likaledes hemköres dyjord, grästorf o. d. till komposter. Komposter bildade af hvarfals dyjord och kalk, eller hvarfals dyjord och gödsel, bli, om de fått ligga 1 eller 2 år och derunder omarbetats några gånger, ett utmärkt godt jordförbättringsämne, genom hvars påförande matjordslagret förökas.

Skulle jorden möjligen icke vara kälad, kan man verkställa höstgräfvning för så vida detta icke medhans på hösten. Likaledes kan man i denna händelse äfven verkställa djupgräfvning. Vi ha trott oss finna, att man i allmänhet inom trädgårdarna icke så allmänt begagnar djupgräfvning som önskligt vore. Vi vilja emellertid föreslå att man alltid skulle uppgräfvva det stycke som är ämnadt till kål, selleri, purjo o. d. som fordrar nygödslad jord, och då man vanligen låter dessa växter omvexla på de olika jordstyckena enligt planen för växteirkulationen, skulle man efterhand få all sin jord djupgräfd, hvarefter den sedan, komme att djupgrävas med vissa mellantider t. ex. hvar 3:dje eller 4:de år, och vi kunna af egen erfarenhet försäkra, att detta

arbete väl betalar sig. Vid djupgräfvning inom köksträdgården till kål o. d. hafva vi förfarit på följande sätt. Sedan ett lager gammal väl brunnen bänkgödsel blifvit utbredd på jordstycket i fråga, har det blifvit uppgräfdt $1\frac{1}{2}$ fot djupt. Sedan detta blifvit verkställt har ytterligare ett lager dylik gödsel blifvit påförd, och på vanligt sätt nedgräfd ett spadttag djupt. Har den sist påförda gödseln icke hunnit nedgrävas innan jorden tillfrusit, eller ock om jorden tillfrusit innan den hunnit blifva utförd, har den utbredts och fått ligga ofvanpå till våren. Bättre är emellertid om den gödsel som påføres efter djupgrävningen kan nedgrävas så snart den blifvit påförd.

Fruktodling. Vid möjligen inträffande blid, fuktig väderlek kunna fruktträden rengöras från mossa, hvartill skrapor af trä eller skarpa qvastar begagnas. Krusbärs-, vinbärs- och hallonbuskar kunna likaledes beskäras, så framt djup snö icke lägger hinder i vägen därför. I fall man på våren skulle ämna plantera krusbär, vinbär, hallon och smultron, kan jorden ifall den möjligen icke är kälad, göras i ordning dertill. Den bör gödslas, men med väl brunnen gödsel, och djupgrävas, alldeles på samma sätt som här ofvan uppgifvits för kol, dock bör man icke gifva den plats der vinbärsbuskar skola planteras dubbel gödsling, utan är det nog till dessa om ett lager gödsel påförts innan man djupgräver.

Minneslista för blomsterodlare i januari 1868.

Det viktigaste man i denna månad har att iakttaga är, att noga tillse, det en lagom temperatur hålles i växthusen. En för hög värme grad är mycket skadlig för alla nyholländska, kapska, sydeuropeiska m. fl. växter, hvilka om vintern underhållas i s. k. tempererade och kalla växthus. Temperaturen i det förstnämnda bör om dagen ej öfverstiga + 7 och om natten ej sjunka under + 3, i det kalla huset + 5 och + 2. Som bekant, är kölden alltid strängast kort före solens uppgång, hvarföre man vid denna tid måste noga passa på, att ej frosten intränger. Skulle, oakadt all försigtighet, detta dock ske, bör man ej därför elda starkare än vanligt, ty om man genom en högre ugnsvärme sökte upptina de kanske hårdt frusna växterna, så skulle säkerligen största delen af dem gå förlorade. Bästa sättet att rädda sådana af frost angripna krukväxter är att man, innan täckluckorna aftagas, öfversprutar dem med kallt vatten, hvilket åter upptinar kölden och drifver ut frosten. Med vattning måste man vara mycket sparsam. De aldraflest växter äro vid denna årstid i hvila och behöfva dertill ej mera fuktighet än som är nödvändig för lifvets kvarhållande hos dem. *Cactus, Crassula, Rochea Sedum, Sempervivum, Mesembryanthemum* och andra succulenta växter behöfva under hela vintern ej vattnas. Stora ci-

tron- och pomeransträd, stora lagrar, myrtlar, acacier, gronatträd o. s. v., som stå planterade i stora baljor eller lådor, vattnas ej förr än man märker bladen börja sloka, men då så tillräckligt, att hela jordklimpen blir väl genomdränkt. Derefter kunna de stå en längre tid utan att på nytt behöfva vattnas. Växter med ludna blad äro vid denna mörka årstid mycket ömtaliga för vatten, isynnerhet om detta förblifver stående på bladen, hvarföre sådana böra ställas på en plats, der man bekvämt kan komma åt att vattna dem och der de äro fullkomligt säkra för dropp. I varmhusen bör temperaturen om dagen vara + 15 och om natten + 10 à 12. Skulle några växter förefinnas som behöfva en högre värme grad, kunna dessa ställas i närheten af ugnen, eller uppe under taket på en hylla, hvarst alltid är några grader varmare än nere i huset. I varmhusen vattnas naturligtvis något starkare än i de tempererade och kalla husen, dock bör allt slöseri med vatten strängt undvikas. Vattnet bör ej användas strax efter sedan det är inburet, utan först $\frac{1}{4}$ dygn efteråt. Luften i varmhuset får ej blifva för torr; är det klart väder kan man en gång om dagen, helst om morgonen, sedan man först genomsett och vattnat växterna, gifva dem en lindrig öfversprutning, men är det mulet åtnöjer man sig med den fuk-

tighet, som uppkommer sedan varmkanalerna blifvit öfversprutade med kallt vatten. Så snart väderleken tillåter, insläppes frisk luft i alla växthus, dock får den inströmmande kalla luften ej omedelbart träffa växterna. Äfven undvikas tvärdrag, för hvilket många växter äro mycket ömtåliga. Inträffar långvarig fuktig väderlek är det nödvändigt att då och då, isynnerhet i de kalla växthusen, elda för öppna fönster, på det den inestängda fuktigheten må kunna minskas så mycket som möjligt. Putsning företages så ofta den är nödvändig. Affallna gula och ruttande blad och blommor böra aldrig få ligga kvar någon längre tid, emedan de alstra mögel och göra luften i huset för växterna ohelsosam. Äfven sjelfva krukorna böra tid efter annan rensas från det gröna mögel, hvarmed de blifva öfverdragna och på samma gång ser man efter att hälen i krukornas bottnar äro öppna, så att allt öfverflödigt vatten genast må kunna af-rinna.

Ohyran som under vintermånaderna lätt infinner sig, isynnerhet då man är för frikostig med värme och för sparsam med frisk luft, måste förgöras innan den tagit för mycket öfverhand. Den vanliga gröna bladlusen *Aphis* dödas lättast med tobaksrök. Rökningen företages helst mot aftonen och tillgår sålunda: först lägger man alla täckluckor på och tillstoppar noga alla hål och springor, på det röken ej genom dem må kunna tränga ut nästan lika fort som den produceras. Derefter läggas några torf-glöd på ett lersfat och ofvanpå glöden fuktigt tobaksaffall. Glöden underhålls med en handpust, eller, i brist derpå, med ett litet rör, genom hvilket en person oupphörligt blåser på glöden. Den person, som sköter om faten, bör ligga framstupa och röken bör, om den skall göra något gagn, vara så tjock, att ifrågavarande person nätt och jemt kan tåla den. Är huset stort måste 2, 3 å 4 personer sköta om hvar sitt fat. Följande morgon ligga en stor mängd bladlöss döda, men en del äro blott afsvimmade, och för att äfven göra slut på dessa, företager man följande afton en ny rökning, lika stark som den första. Efter rökningen bör man, såvida väderleken tillåter, släppa in frisk luft samt bespruta växterna

med kylslaget vatten. Att man sedan befriar växterna från den döda ohyra, som möjligtvis ännu skulle sitta kvar, samt sopar alla ställningar och hyllor väl rena, förstås af sig sjelft. — Den s. k. kaffelusen är isynnerhet besvärlig i de varma husen; hon är liksom insvept i hvit bomull och uppehåller sig på kaffeträdet, *Dracena*, *Marranta*, *Phrynium*, palmer m. fl., men kan lätt aflägsnas med en mjuk borste eller svamp. Sköldlusen öfverfaller växterna såväl i varm- som kallhusen, bortrensas med borste och svamp, doppade i skarpt såp- eller tobaksvatten. Farligast af alla är den s. k. röda spindeln (*Acarus*) och den svarta flugan (*Thrips*). Båda äro så små, att man med blotta ögonen knappt kan se dem, men föröka sig i oändlighet och göra mycken skada vid växternas blad. Har man ej allt för många växter angripna af denna farliga ohyra, kan man utrota den dermed, att man lägger hela växten, med undantag af rotklimpen, i vatten, och låter den ligga der en half eller en hel timma. Medlet måste dock från tid till tid upprepas, ty några dagar efter doppningen framkommer en ny generation ur de oskadade äggen. Sedan man lyckats rensa växterna från ohyra, måste man genom insläppande af frisk luft, renlighet och en passande värmegrad söka förebygga, att den ej åter innästlar sig.

Till drifning kunna nu insättas *hyacinther*, *tulpaner*, *tazetter*, *convuljer* samt en del lätt blommande buskväxter, såsom *syrenér*, *Deutzia*, *Kerria*, *Prunus chinensis* m. fl. Dessa buskar öfversprutas åtminstone en gång dagligen med kylslaget vatten samt få, sedan de börjat vegetera, 1 å 2 svaga gödselvattningar i veckan. Begagnar man härtill guano, är det tillräckligt med 1 del sådan till 50 å 60 delar vatten.

Blir kölden sträng, ser man efter, att den betäckning man gifvit åtskilliga träd och buskar är tillräcklig, i annat fall påför man tørt löf, halm, ljung eller dylikt. Om snö ej hindrar, kunna träd- och buskpartierna gallras och beskåras. Inomhus ser man efter sitt fröförråd; rensar hvad man af sådant förra hösten samlade och tecknar sig till minnes hvad man af nytt behöfver inköpa.

G. L.—n.

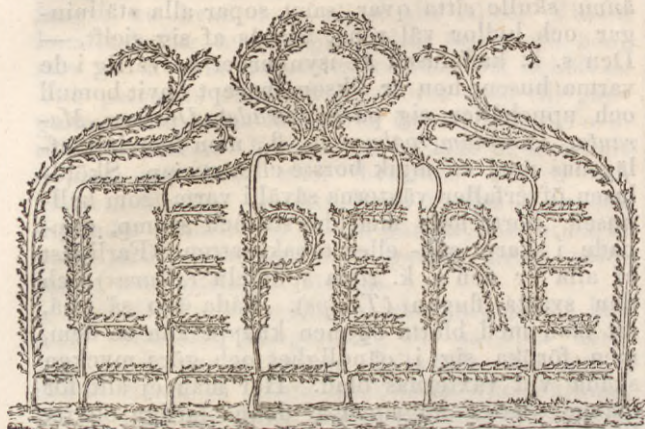
Diverse notiser och meddelanden.

Trädgårdsutställningar i utlandet. I Gent kommer en international trädgårdsalstersutställning att ega rum från den 28:de mars till den 4:de april innevarande år och i Petersburg öppnas en dylik utställning i medlet af maj 1869. Med denna senare utställning kommer att förenas en botanisk kongress.

Ett litet prof på fransk trädbeskrifningskonst. Såsom ett litet prof på fransk trädbeskrifningskonst — eller kanske rättare på huru en i sig sjelf god och nyttig konst kan urarta till barnsligheter — med-

delas vi jemtestående teckning, som troget återgifver träden vid en mur af 25 fots längd, 15—16 fots höjd i Lepère's trädgård i Montreuil nära Paris. De här afbildade träden upptaga hela denna mur och såväl sjelfva bokstäfverna som de omgifvande siraterna äro så skarpt begränsade att det hela på något afstånd ser ut att vara måladt med grön färg på den hvita muren, och som sjelfva stammarne äro bestrukna med kalkvatten så att de likaledes äro hvita, se bokstäfverna ut att vara fristående. En annan vid namn Croux, boende ej långt från en stad vid namn Seeaux, hade ännu sorg-

fälligare utfört dylikt vid en mur. Han hade nämligen planterat träden bakom muren och inledt de grenar

som bildade bokstäfver, siffror m. m. genom hål i densamma. Dylika namn och åtskilliga andra kuriösa former på fruktträd, hvarpå man har tillfälle se prof i Frankrike, kunna icke betraktas annat än såsom sjukliga utväxter på trädbeskärningskonsten, ehuru det kan vara roligt nog se hur gammalt folk kan sysselsätta sig med dylika barnsligheter. Det skulle vara orätt tro, att det är någon synnerlig konst att åstadkomma dylikt, ty dertill fordras blott någon liten insigt i trädbeskärning, men mycket både tid och tålmod samt dertill Frankrikes klimat för att kunna åstadkomma hurudana snart sagdt konstiga former som helst. — Lepère åtminstone vet nog emellertid, hvarför han åstadkommit detta sitt visitkort på muren, ty hos honom kostar det 1 franc att få se härligheten — och det är naturligtvis af förtjensten man skall lefva.

Hvad smultron kunna gifva. I Karlsruhe ha 2000 st. smultronplantor gifvit 4 centner (eller 468½ skålp. svensk vigt) frukt, hvilken blifvit försald för 124 rdr 50 öre. Då ett svenskt tunnland kan rymma minst 14000 plantor, kan man lätt räkna ut, hvad på ett sådant efter denna beräkning skulle kunna erhållas.

Konsten att erhålla dubbla löfkojor. I Deutsche Garten-Zeitung förekommer en artikel i detta ämne, hvars hufvudinnehåll är följande. Ett trädgårdsodlaresällskap besökte förra året en handelsträdgård — hvarest denna var belägen upplyses ej — och de öfverraskades der att finna en parterr, hvarå förekommo endast dubbla löfkojor. Från alla sidor lyckönskades den gamla trädgårdsmästaren till detta utomordentliga resultat. Han berättade då för sällskapet hvaruti hemligheten bestod att erhålla dubbla löfkojor och denna var följande. Som bekant bar en fullkomligt eukel löfkojblomma endast 4 blomblad bildande ett kors — liksom alla växter tillhörande denna familj och som man derfor gifvit namnet *Cruciferae* (korsblommiga) — men så snart blomman har flera blomblad, 5, 6 etc. är den redan i någon mån fylld. Det är äfven bekant att fullkomligt dubbla blommor icke lemna frö, utan att detta måste tagas efter enkla. Hemligheten bestod emellertid deri att frön endast samlades efter sådana exemplar, hvilkas blommor hade mer än 4 blad. Men han hade äfven funnit att blommorna på sido-

skotten företrädesvis äro de hvarmed detta är fallet. Han genomgår derföre sina löfkojor, och så snart han finner en planta hvars blommor ha mer än 4 blad afskrif han dess toppskott, i den dubbla afsigten att märka den sålunda godkända plantan och att bibehålla blott sådana blommor som gifva frön till dubbelblommande plantor. — Försök i den angifna rigtningen kunna icke skada.

Berigtigande.

Då det uttryck rörande Experimentalfältets fruktträdssorter, hvilket i de nyligen utkomna förhandlingarne vid landbruksmötet i Malmö 1865 förekommer såsom af mig fällt vid nämnde möte, skulle, om det toges efter orden och såsom gällande för Experimentalfältets närvarande fruktträdsskolor, kunna föranleda till mindre goda föreställningar derom, har jag ansett det vara min skyldighet härmedelst offentligt erkänna, att dessa trädskolor numera försetts med en mångfald goda och säkert bestämda fruktträdsvareteter. Det åsyftade uttrycket, som — justeradt — gälde »ett dussin pomologiskt bestämda sorter», och som egentligen endast ville beteckna, det Experimentalfältet icke kunde anses såsom den pomologiska trädgård, hvilken i föredraget framhölls såsom önskvärd, saknar sålunda numera giltighet.

I november 1867.

Olof Eneroth.

Öppen korrespondens.

Blomstervän, Kalmar. Till odling i vanliga boningsrum d. v. s. sådana man ständigt bebor är camellian icke fullt lämplig, såvida man icke gör några särskilda anordningar, för att bereda henne en passande plats, ty hon fördrager icke väl den höga och ej sällan betydligt växlande temperaturen, den torra luften, dam, matångor, os, tobaksrök m. m. d. som icke sällan förekomma inuti själva boningsrummen och till följd hvaraf blomknopparne vanligen affalla. Camellian trives i hvarje temperatur mellan 6 och 15 grader, blott den ständigt är i det allranärmaste lika, men tål inga hastiga temperaturväxlingar, fördrager inga ytterligheter af torka eller väta, fordrar renlighet, frisk, ren, ej för torr luft och under våren och sommaren att genom måttlig beskuggning skyddas mot de starkaste solstrålarne. I boningsrum bör den derföre odlas i särskildt inrättade utbygda fönster, så att den kommer att genom fönster äfven vara afskiljd från själva boningsrummet och i sådana kan hon med god skötsel trivas tämligen väl. Dylika blomsterfönster kunna inrättas på flerhanda sätt och särskildt i afseende på uppvärmingen, kan denna ske derigenom att fönsterna inåt rummet vid behof mer eller mindre öppnas eller ännu bättre genom någon särskild inrättning t. ex. lampor som uppvärma en med vatten fylld, tillsluten blecklåda. Vi äro villiga att så fort det medhennes egna en särskild artikel åt krukväxters odling i boningsrum.

Innehåll.

Anmälan. — Om två- och fleråriga prydnadsväxter för fritt land (forts.). — Något om qvinnan såsom trädgårdsodlare. — Genmäle. — Frågor framställda till allmänt besvarande. — Minneslista för trädgårdsodlare i januari 1868. — Minneslista för blomsterodlare i januari 1868. — Diverse notiser och meddelanden. — Öppen korrespondens.